

ПРОДОВОЛЬЧИЙ РИНОК УКРАЇНИ: РИЗИКИ ТА НОВІ МОЖЛИВОСТІ В КОНТЕКСТІ ЄВРОПЕЙСЬКОЇ ІНТЕГРАЦІЇ

Р.П. Мудрак, доктор економічних наук
Уманський національний університет садівництва

В статті досліджуються перспективи розвитку національного продовольчого ринку після створення поглибленої зони вільної торгівлі Україна-ЄС. Оцінюються головні ризики і переваги інтеграції. Пропонуються управлінські заходи нейтралізації її негативних наслідків та обґрунтовуються економічні вигоди від лібералізації торгівельних відносин між Україною та Європейським Союзом

Ключові слова: вільна торгівля, ЄС, продовольчий ринок, ризики, можливості, споживчі ціни, конкуренція, якість, безпека, інтеграція.

Створення поглибленої зони вільної торгівлі Україна-ЄС – надзвичайно актуальна політична, економічна та культурна тема, яка активно обговорюється на усіх рівнях українського суспільства. Природно, що першість належить аналізу економічної складової інтеграції. Це пов'язано, передусім, із бажанням як простих громадян, так і представників підприємницького сектору спрогнозувати наслідки поглиблення господарської взаємодії. Перші очікують розширення асортименту якісних товарів та стабілізації споживчих цін за рахунок збільшення продукції європейських виробників, другі – збільшення доступу до багатого європейського ринку, на якому обслуговуються заможні споживачі. Для перших і других – це привабливі можливості. Однак є і ризики. Для споживачів – це небезпека купівлі так званого «сірого імпорту» – продукції, яка не відповідає європейським стандартам безпечності та якості, а тому спрямовується на ринки країн із менш жорсткими санітарно-гігієнічними вимогами. Для підприємців – посилення конкурентного тиску, зменшення прибутків, зростання загрози банкрутств.

Дана проблема – достатньо нова, однак в силу своєї виняткової актуальності вона жваво обговорюється у вітчизняному науковому середовищі. Серед українських вчених, які досліджують питання співробітництва України та ЄС, звертають увагу роботи О. Бабаніна, О. Білоруса, І. Бураковського, А. Гальчинського, В. Геєця, І. Журби, Т. Осташко, В. Пятницького, І. Тодорова, В. Чужикова, О. Шнуркова, О. Шубравської та ін.

Однак озвучена проблема є достатньо складною. Зумовлено це тим, що створення поглибленої зони вільної торгівлі охоплює усі без винятки сфери господарської діяльності національної економіки. Проведення ретельного аналізу та розробки відповідного прогнозу вимагає кожен сектор та відповідна галузь.

Методика дослідження. Методологічною основою дослідження є системний підхід до вивчення економічних та соціальних наслідків створення поглибленої зони вільної торгівлі Україна-ЄС. У процесі дослідження використовувалися такі методи як аналіз і синтез, історичний, монографічний, дедукції, спостереження і порівняння.

Результати досліджень. Пропонуємо порівняти ризики та переваги створення поглибленої зони вільної торгівлі Україна-ЄС для одного із найбільш чутливих секторів національної економіки – продовольчого ринку. Характер ризиків, як і переваг, може відрізнитися, якщо їх оцінювати із позиції споживача чи підприємства (табл. 1).

**1. Ризики та переваги, пов'язані зі створенням поглибленої зони вільної торгівлі
Україна-ЄС**

Назва фактору	Вплив на споживачів	Вплив на виробників
1	2	3
РИЗИКИ		
1. Вступ у дію з 1 січня 2015р. Закону України «Про безпеку і якість харчових продуктів», прийнятого на вимогу СОТ для впорядкування торгівлі м'ясною та молочною продукцією на внутрішньому ринку України відповідно до міжнародних стандартів якості. Згідно із вимогами цього документу забороняється реалізація необробленого молока і сиру домашнього виробництва, а також м'яса тварин подвірного забою на продовольчих ринках.	Збільшення витрат на купівлю цієї продукції в мережі роздрібно торгівлі, оскільки ціни на організованих ринках переважно нижчі, ніж у магазинах	Зменшення обсягів виробництва або його згортання, зниження чи втрата доходів населенням, яке традиційно займається виробництвом даної продукції та/або його реалізацією
2. Приведення українського законодавства, яке регулює безпечність та якість продовольчої продукції до європейських вимог: - впровадження на підприємствах України системи забезпечення безпечності харчової продукції відповідно до вимог стандартів ISO 22000; - виконання вимог Регламенту Європейського Парламенту і Ради 178/2002ЄС від 28 січня 2002 року «Про встановлення загальних принципів та вимог законодавства щодо харчових продуктів, створення Європейського органу з безпеки харчових продуктів та встановлення процедур у галузі безпеки харчових продуктів»; - виконання вимог Регламенту (ЄС) № 882/2004 Європейського Парламенту і Ради від 29 квітня 2004 року «Про проведення офіційного контролю з метою забезпечення перевірок додержання закону про продукти харчування та фураж і правил, що стосуються здоров'я та благополуччя тварин».	-	Наявність європейських технічних бар'єрів – українські підприємства, які не модернізують промислове виробництво відповідно до європейських вимог якості та безпечності, не зможуть реалізувати свою продукцію на ринку ЄС
3. Збільшення обсягів експорту української сільськогосподарської продукції в ЄС за умов екстенсивного зростання обсягів виробництва.	Зростання споживчих цін на окремі види продовольства	-
4. Погіршення торгово-економічних стосунків із країнами Митного союзу	Зменшення доходів через втрату робочих місць	Зменшення ринків збуту
5. Посилення конкурентного тиску з боку європейських виробників	Зменшення доходів через втрату робочих місць	Зменшення обсягів або згортання виробництва
6. Посилення монокультуризму в сфері сільськогосподарського виробництва, зумовленого сировинним характером українського продовольчого експорту на ринок ЄС	-	Виснаження та втрата родючості ґрунтів

1	2	3
ПЕРЕВАГИ		
<p>1. Приведення українського законодавства, яке регулює безпечність та якість продовольчої продукції до європейських вимог:</p> <ul style="list-style-type: none"> - впровадження на підприємствах України системи забезпечення безпечності харчової продукції відповідно до вимог стандартів ISO 22000; - виконання вимог Регламенту Європейського Парламенту і Ради 178/2002ЄС від 28 січня 2002 року «Про встановлення загальних принципів та вимог законодавства щодо харчових продуктів, створення Європейського органу з безпеки харчових продуктів та встановлення процедур у галузі безпеки харчових продуктів»; - виконання вимог Регламенту (ЄС) № 882/2004 Європейського Парламенту і Ради від 29 квітня 2004 року «Про проведення офіційного контролю з метою забезпечення перевірок додержання закону про продукти харчування та фураж і правил, що стосуються здоров'я та благополуччя тварин» 	<p>Європейське законодавство у сфері захисту прав споживачів стосовно якості та безпечності продовольчих товарів – значно жорсткіше за українське. Прийняття цих та інших нормативних актів означатиме розширення доступу населення до більш якісних та безпечних продуктів харчування</p>	<p>Підприємства, які модернізують виробництво відповідно до європейських норм безпечності та якості продуктів харчування, значно посилять свої конкурентні позиції на внутрішньому ринку, а також отримають доступ до європейського ринку, який, на відміну від ринку країн Митного союзу, є достатньо прогнозованим та стабільним</p>
<p>2. Згода європейської сторони не використовувати експортні субсидії по продовольчих товарних лініях, включених у режим вільної торгівлі з Україною</p>	–	<p>Зменшення можливостей для недобросовісної конкуренції проти українських виробників</p>
<p>3. Збільшення обсягів експорту української сільськогосподарської продукції в ЄС</p>	–	<p>Диверсифікація експорту за рахунок збільшення доступу до стабільних ринків (ЄС), збільшення обсягів виробництва, зростання інвестиційної привабливості українського аграрного сектору, можливість розробки довгострокових планів розвитку</p>
<p>4. Посилення конкурентного тиску за рахунок збільшення на внутрішньому ринку України продукції європейських виробників</p>	<p>Підвищення якості продуктів харчування, стабільність споживчих ціна на продовольство</p>	–

1	2	3
5. Поліпшення інвестиційного іміджу України	Підвищення доходів за рахунок створення нових робочих місць	Збільшення обсягу інвестицій з боку європейських та міжнародних фінансових інститутів, зниження вартості кредитних ресурсів
6. Впровадження європейських норм ведення бізнесу та захисту приватної власності	Підвищення доходів за рахунок створення нових робочих місць	Збільшення кількості суб'єктів малого та середнього бізнесу, в тому числі в аграрному секторі

Оцінити кількісно, ризики та можливості наразі дуже важко, якщо взагалі можливо, оскільки така оцінка залежить від великої кількості факторів багато з яких не піддаються прогнозу тому що є суб'єктивними. Разом з тим є необхідність внести роз'яснення щодо дії окремих ризиків, негативна дія яких є сильно перебільшена. Наприклад, побутує думка про те, що створення зони вільної торгівлі Україна-ЄС стане причиною банкрутства цілих галузей промисловості, в першу чергу харчової, тому що українські виробники та їх продукція мають нижчий рівень конкурентоспроможності порівняно із їхніми європейськими візаві. Звісно такий ризик існує, але його масштаб дуже перебільшений. І ось чому.

Українська економіка розпочала лібералізацію зовнішньої торгівлі значно раніше, ніж багато хто думає – в далекому 2003 році, коли уряд знизив імпортне мито на свинину до 15% у зв'язку із дефіцитом цієї продукції на внутрішньому ринку. Готуючись до вступу в СОТ, український уряд, в рамках взятих зобов'язань, ще в 2006 році лібералізував зовнішню торгівлі по 85% продовольчих товарних лініях, знизивши до мінімуму ставки митних тарифів. Тому, якщо формально наша країна стала членом СОТ лише у квітні 2008р., то фактично це відбулося ще у 2006р. Ставки митних тарифів були знижені до мінімуму (табл. 2). При цьому європейські виробники, які імпортують в Україну продовольчу продукцію, отримують із спільного аграрного бюджету ЄС експортні субсидії, які компенсують їм витрати пов'язані із ввезенням продукції на український ринок.

Але, при умові створення зони вільної торгівлі Україна-ЄС, європейські партнери взяли на себе зобов'язання ліквідувати експортні субсидії.

Отже, якщо за 8 попередніх років ми не спостерігали лавини банкрутств українських підприємств, то з високим рівнем ймовірності цього не трапиться і після створення зони вільної торгівлі Україна-ЄС. Звичайно, присутність продукції європейських виробників на українському продовольчому ринку зростає і буде зростати (табл. 3). Посилюватиметься конкуренція, що сприятиме підвищенню якості та стабілізації споживчих цін, але без експортних субсидій конкурентні переваги європейських виробників по ціні будуть нівельовані.

На це вказує порівняння цін на основні продовольчі товари в Україні та країнах-членах ЄС з якими у нас є спільні кордони (табл. 4). При чому, як показують дослідження, ціни на продовольство в ЄС – найнижчі саме в країнах Східної Європи.

2. Ставки імпортного мита на окремі види продовольчої продукції, яка ввозиться на територію України за результатами переговорів робочих груп щодо вступу України в СОТ, % [1]

Вид продукції	Ставка імпортного мита
М'ясо великої рогатої худоби, свіже, охолоджене або заморожене	15
Свинина, свіжа, охолоджена або заморожена	10 – 12
Баранина або козлятина, свіжа, охолоджена або заморожена	10
М'ясо та харчові субпродукти свійської птиці свіжі, охолоджені або заморожені	5 – 15
Молоко та молочні продукти	10
Яйця птиці в шкаралупі, свіжі, консервовані або варені	5 – 12
Картопля, свіжа або охолоджена	2 – 10
Помідори, свіжі або охолоджені	10
Цибуля	10
Капуста	10 – 20
Морква, ріпа, столові буряки, солодкий корінь, редька, селера коренева та інші	20
Огірки, корнішони, свіжі або охолоджені	10
Перець солодкий	17 – 20
Виноград, свіжий або сушений:	0 – 10
Яблука, груші та айва, свіжі	0 – 10
Борошно пшеничне або із суміші пшениці та жита (меслину)	15
Олії соняшникова, сафлорова або бавовняна та їх фракції, рафіновані або нерафіновані	8 – 20
Цукор з цукрової тростини або з цукрових буряків і хімічно чиста цукроза	50
Хлібобулочні, борошняні кондитерські вироби, з вмістом або без вмісту какао	10
Вина виноградні, включаючи вина кріплені; сушло виноградне	0,3 – 1,5 євро/л

3. Частка Європейського Союзу в структурі зовнішньої торгівлі Україною продовольством, % [2]

Вид продукції	Рік									
	2006		2010		2011		2012		2013	
	експорт	імпорт	експорт	імпорт	експорт	імпорт	експорт	імпорт	експорт	імпорт
Зерно	15,1	9,1	8,1	14,7	27,8	66,4	22,5	75,5	26,9	75,2
Цукор	14,8	9,2	0	0,9	49,3	3,3	18,1	29,4	4,1	43,7
Насіння олійних культур	81,8	10,4	71,5	15,5	75,6	40,5	73,2	35,8	65,9	35,9
Олія	50,8	5,8	20,7	3,9	20,3	8,5	20,2	9,2	15,2	8,2
Картопля	6,3	12,8	0,1	43,1	0,3	76,7	8,2	67,3	21,5	43,2
Овочі	57,7	49,1	26,8	58,3	14,0	37,3	26,0	42,1	9,6	42,0
Фрукти	73,4	20,4	26,8	33,5	46,0	24,3	74,2	28,3	22,9	21,9
Молочні продукти	2,6	20,4	0	42,9	0,1	47,2	0,1	50,5	0	52,7
М'ясо та м'ясні субпродукти	0,5	37,7	0	56,7	0	68,2	0	55,9	0,3	43,8
Яйця	0	97,4	0	57,6	0	32,0	0	20,2	0	37,6

4. Середні ціни на основні продовольчі товари в Україні та країнах-членах ЄС Східної Європи за 2012р., грн. за 1 кг [3, 4]

Вид продовольства	Польща	Словаччина	Угорщина	Румунія	Україна
Рис	17,77	17,05	19,00	13,66	8,27
Хліб пшеничний з борошна в/г	10,78	н. д.	10,17	10,07	6,41
Борошно пшеничне	5,65	4,93	5,85	6,98	4,30
Макарони з твердих сортів пшениці	21,77	24,65	22,80	20,54	26,30
Яловичина	32,04	н. д.	83,50	43,14	55,87
Свинина	33,48	50,12	45,50	50,02	50,34
М'ясо птахів	19,10	26,81	27,73	24,24	24,99
Молоко, 2,5%	6,27	9,04	8,22	10,37	7,22
Сир м'який жирний	9,76	17,15	10,07	14,48	38,75
Масло	50,12	83,40	80,52	74,36	66,70
Яйця, 10 шт.	15,10	21,05	14,89	16,33	8,35
Олія	16,74	18,80	17,56	16,64	15,41
Цукор	9,45	11,71	10,68	11,61	6,81
Морква	8,42	7,91	9,14	5,55	3,55
Картопля	5,14	4,42	4,42	3,49	2,29
Яблука	8,94	12,02	9,55	9,65	8,75

Як бачимо в зоні ризиків для вітчизняних виробників – торгівля м'ясом та м'ясопродуктами, макаронами із твердих сортів пшениці, молочними продуктами тощо. Але на відміну від виробників, споживачі відчують позитив від приходу на український ринок продукції європейських виробників – відбудеться стабілізація цін та підвищення якісних показників продовольчих товарів. На це вказує досвід західних областей України, які межують із країнами-членами ЄС (табл. 5).

5. Індекс цін на продовольчі товари за статистикою 2005 – 2013рр. [4]

Регіон	Середнє значення, %	Базовий індекс цін, разів
1	2	3
Закарпатська область	106,2	1,714
Кіровоградська область	106,8	1,811
Івано-Франківська область	107,0	1,836
Житомирська область	107,1	1,851
Чернівецька область	107,3	1,878
Волинська область	107,4	1,896
Сумська область	107,6	1,926
Тернопільська область	107,7	1,949
Рівненська область	107,7	1,949
Київська область	108,0	1,996
Вінницька область	108,1	2,019
Запорізька область	108,2	2,034
Чернігівська область	108,2	2,036
Харківська область	108,3	2,041
Полтавська область	108,3	2,047
Хмельницька область	108,4	2,069
Херсонська область	108,4	2,074
Дніпропетровська область	108,5	2,077
Львівська область	108,5	2,078

1	2	3
Черкаська область	108,6	2,102
Миколаївська область	108,9	2,157
АР Крим	109,1	2,190
Луганська область	109,2	2,214
Донецька область	109,5	2,258
Одеська область	109,6	2,282
м. Київ	110,4	2,438
м. Севастополь	110,4	2,438

Як бачимо з даних табл. 5, у першій десятці областей із найнижчим середньорічним значенням приросту споживчих цін на продовольство і відповідно найнижчим базовим індексом цін за останні 9 років – шість західних регіонів. І це не випадково, адже населення цих областей здійснює періодичні поїздки на територію країн ЄС з метою здійснення продовольчих закупівель. Виключенням стала лише Львівська область. Очевидно це пояснюється тим, що Львівщина – один із найрозвинутіших туристичних регіонів, де відпочивають достатньо забезпечені громадяни. Це створює сприятливе підґрунтя для вищих цінових премій підприємців, зайнятих у сфері організації туристичних послуг, в тому числі і тих, які стосуються харчування.

Створення зони вільної торгівлі Україна-ЄС відкриває для українських виробників не досяжні раніше можливості доступу до ринків європейських країн. Згідно із досягнутими домовленостями, Україна матиме право на безмитне ввезення на територію ЄС продукцію тваринницьких галузей і цукрового виробництва, яка наразі в ЄС майже не ввозиться. Якщо ж Україна встигне підписати угоду про зону вільної торгівлі з ЄС до кінця дії автономних торгових преференцій (вересень-жовтень 2014р.), то для українських виробників складеться унікальна ситуація, яка дозволить подвоїти об'єми тарифних квот в ЄС, вказаних у табл. 6.

6. Обсяги безмитного експорту української продукції на ринок ЄС у разі підписання угоди про зону вільної торгівлі, тис. тонн [6]

Продукція	Фактичні обсяги за 2013р.	Рік після підписання угоди				
		1-ий	2-ий	3-ій	4-ий	5-ий
Кури, тушки	0,4	20	20	20	20	20
Оброблена продукція птахівництва		16	17	18	19	20
Свині, туші	0	20	20	20	20	20
Свині оброблені, четверть туші		20	20	20	20	20
Яловичина	0	12	12	12	12	12
Разом по тваринницькій продукції	0,4	88	89	90	91	92
Цукор буряковий	6,1	30	30	30	30	30

Висновки. На нашу думку, двома найбільшими ризиками від створення зони вільної торгівлі Україна-ЄС є:

1) згортання торгівлі молочною та м'ясною продукцією домашнього виробництва на організованих ринках. Вихід слід шукати у створення сертифікованих забійних цехів у сільській місцевості на кооперативних засадах та наданні кредитів під державні гарантії для будівництва забійних цехів населенню, яке займається закупкою худоби в живій вазі;

2) часткова або повна втрата ринків збуту в країнах Митного союзу за рахунок зростання митних ставок від нульових до тих, які зафіксовані в угодах про вступ у СОТ, а також за рахунок застосування ускладнення бюрократичних митних процедур. В короткостроковому періоді – це зумовить зменшення обсягів зовнішньої торгівлі українською аграрною продукцією.

Нейтралізація даного ризику можлива за рахунок кількох заходів:

а) диверсифікація ринків збуту за рахунок швидкозростаючих ринків Африки і Азії;

б) поліпшення інвестиційного клімату;

в) розвиток внутрішнього продовольчого ринку.

Переваги від створення поглибленої зони вільної торгівлі Україна-ЄС:

1) розширення доступу населення до більш якісних та безпечних продуктів харчування, стабільність споживчих ціна на продовольство;

2) розширення доступу для продукції українських виробників на ринок ЄС, збільшення обсягів аграрного виробництва;

3) зменшення можливостей для недобросовісної конкуренції проти українських виробників з боку європейських;

4) зростання інвестиційної привабливості українського аграрного сектору, можливість розробки довгострокових планів розвитку;

5) підвищення доходів населення за рахунок створення нових робочих місць;

6) збільшення обсягу інвестицій з боку європейських та міжнародних фінансових інститутів, зниження вартості кредитних ресурсів;

7) збільшення кількості суб'єктів малого та середнього бізнесу, в тому числі в аграрному секторі.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Закон України № 250-VI «Про ратифікацію Протоколу про вступ України до Світової організації торгівлі» // Відомості Верховної Ради України (ВВР). — 2008. — №23. — С. 213.
2. Державна служба статистики. Статистична інформація. Зовнішньоекономічна діяльність. Експорт-імпорт окремих видів товарів за країнами світу (щомісячна інформація) [Електронний ресурс]. — Режим доступу: http://www.ukrstat.gov.ua/operativ/operativ2014/zd/e_iovt/arh_iovt2014.htm
3. European commission. Eurostat. Detailed average prices report, November 2013. — 51p. [Електронний ресурс]. — Режим доступу: http://epp.eurostat.ec.europa.eu/portal/page/portal/hicp/documents_meth/PDMM/Consumer_Prices_Research_2013.pdf
4. Державна служба статистики. Публікації. Статистика цін. Статистичний збірник «Індекс споживчих цін» [Електронний ресурс]. — Режим доступу: http://www.ukrstat.gov.ua/druk/publicat/kat_u/2013/sb/zb_isz_12.zip
5. Угода про асоціацію між Україною, з однієї сторони, та Європейським Союзом і його державами-членами, з іншої сторони [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://comeuroint.rada.gov.ua/komevoint/doccatalog/document?id=56219>

Одержано 13.05.2014

Анотація

Р.П. Мудрак

Продовольственный рынок украины: риски и новые возможности в контексте европейской интеграции

Наибольшие риски от создания зоны свободной торговли Украина-ЕС:

1) свертывание торговли молочной и мясной продукцией домашнего производства на организованных рынках. Выход следует искать в создании сертифицированных убойных цехов в сельской местности на кооперативных началах. Перспективным также является предоставление кредитов под государственные гарантии для строительства убойных цехов для населения, занимающегося закупкой скота в живом весе с его последующим убоем и продажей мяса и мясных субпродуктов на организованных рынках;

2) частичная или полная потеря рынков сбыта в странах Таможенного союза за счет роста таможенных ставок от нулевых до тех, которые зафиксированы в договорах о вступлении в ВТО, а также за счет применения усложнения бюрократических таможенных процедур. В краткосрочном периоде – это обусловит уменьшение объемов внешней торговли украинской аграрной продукцией.

Нейтрализация данного риска возможна путем реализации нескольких мероприятий:

а) диверсификация рынков сбыта за счет быстрорастущих рынков Африки и Азии;

б) улучшение инвестиционного климата;

в) развитие внутреннего потребительского рынка.

Преимущества от создания углубленной зоны свободной торговли Украина-ЕС:

1) расширение доступа населения к более качественным и безопасным продуктам питания, стабильность потребительских цен на продовольствие;

2) расширение доступа продукции украинских производителей на рынок ЕС, увеличение объемов аграрного производства;

3) уменьшение возможностей для недобросовестной конкуренции против украинских производителей со стороны европейских;

4) рост инвестиционной привлекательности украинского аграрного сектора, возможность разработки долгосрочных планов развития;

5) повышение доходов населения за счет создания новых рабочих мест;

6) увеличение объема инвестиций со стороны европейских и международных финансовых институтов, снижение стоимости кредитных ресурсов;

7) увеличение количества субъектов малого и среднего бизнеса, в том числе в аграрном секторе.

Ключевые слова: свободная торговля, ЕС, продовольственный рынок, риски, возможности, потребительские цены, конкуренция, качество, безопасность, интеграция.

Annotation

R.P. Mudrak

Food market of ukraine: risks and new possibilities in the context of european integration

The major risks are from the setting-up of the free-trade zone Ukraine-EU:

1) curtailing of the trading of dairy and meat products of household production at organized markets. The solution of this problem should be found in the founding of certificated slaughterhouses in rural area on the co-op. The providing of credits according to state insurance arrangements for building of slaughterhouses for household owners who buy cattle for further slaughtering and selling of meat at organized markets.

2) partial or the complete loss of product market in countries of Custom union due to increasing of custom rates from zero tariffs to those which are fixed in agreements about

the accession to the ITR, as well as through the use of more complex bureaucratic customs procedures. In the short term – it will cause a decrease in the volume of Ukrainian foreign trade of agricultural products. Neutralization of this risk can be achieved through several activities:

- a) the diversification of markets due to growing markets in Africa and Asia;*
- b) improving of the investment climate;*
- c) the development of the domestic consumer market.*

The advantages of creating deep free-trade zone Ukraine-EU:

- 1) the increase of accessing of public to food of better quality, the stability of consumer food prices;*
- 2) the expand of accessing of Ukrainian products to the EU market, the increase of agricultural production;*
- 3) the reduction of the potential of unfair competition against the Ukrainian producers from the European ones;*
- 4) the increasing of investment attractiveness of Ukrainian agrarian sector, the possibility of development of long-term plans;*
- 5) the increasing of incomes by creating new jobs;*
- 6) the increasing of investments from European and international financial institutions, reducing the cost of credit resources;*
- 7) the increasing of the number of small and medium-sized businesses, including the ones in the agricultural sector.*

***Key words:** free trade, the EU, food market, risks, possibilities, consumer prices, competition, quality, safety, integration.*

УДК 338.436:001.891.3

ТЕОРЕТИЧНІ АСПЕКТИ РОЗВИТКУ ІНТЕГРАЦІЇ В АПК

Н. В. Парубок, аспірант

Уманський національний університет садівництва

Досліджено основні підходи до трактування сутності терміну інтеграція, висвітлено теорії, що обґрунтовують її доцільність. Розглянуто види, типи, напрями і організаційно-економічні форми інтеграції, вивчено позитивні наслідки інтегрованого сектору аграрно-промислового виробництва.

***Ключові слова:** інтеграція, інтеграційні процеси, інтегровані структури, АПК.*

Особливістю сучасних умов розвитку ринкових відносин в аграрно-промисловому виробництві є розширення інтеграційних процесів, що в основі має посилення господарських функцій суб'єктів підприємництва. Вітчизняний та зарубіжний досвід доводить вищу адаптованість та ефективність в умовах ринку інтегрованих структур, що об'єднують в своєму складі всі ланки, від виробництва сільськогосподарської продукції до реалізації її споживачам. Це зумовлює об'єктивну необхідність розвитку інтеграції, визначає її позитивний вплив на ефективність реального сектору економіки, вирішення соціально-економічних проблем. Інтеграція в АПК створює реальні можливості для організації рівномірного завантаження переробних підприємств сировиною, маневрування